

Spis treści

V Odrodzony naród odbudowuje państwo 4	VII Droga do wolności i niepodległości 52
Temat 1. Z zakazaną książką w tajnej szkole 6	Temat 1. Życie w Litwie sowieckiej 54
Temat 2. Głosiciele wolności Litwy 8	Temat 2. „Zwróćcie nam wolność!” 56
Temat 3. Niezależna Litwa na mapie świata 10	Temat 3. Szlak Bałtycki 58
Temat 4. Wolność obroniona w walce 12	Temat 4. Litwa znów wolna 60
Temat 5. Osiągnięcia niepodległej Litwy 14	Temat 5. Noc przy wieży telewizyjnej 62
+ Temat 6. Skrzydlaty kraj 16	Ważne. Zapamiętaj! 64
Ważne. Zapamiętaj! 18	Historia aktywnie. Każdy ma swoją historię 66
Historia aktywnie. Komiksy pomagają w nauce historii? 20	Historia aktywnie. Układamy zadania z historii w internecie..... 68
Historia aktywnie. Co o historii można znaleźć w internecie? 22	+ Historia aktywnie. Litewski rap historyczny 70
+ Historia aktywnie. Układamy krzyżówkę historyczną 24	Wiem, umiem, potrafię 72
Wiem, umiem, potrafię 26	
VI Okres okupacji 28	VIII Litwa we współczesnym świecie 74
Temat 1. Dzień Czarnej Wstęgi 30	Temat 1. Symbole naszego państwa 76
Temat 2. Okupantów sowieckich zmieniają naziści... 32	Temat 2. Rozproszeni po świecie..... 78
Temat 3. Droga od śmierci do wolności..... 34	Temat 3. Rozstawiają imię Litwy 80
Temat 4. Leśni bracia 36	+ Temat 4. Wolna Litwa – część wolnej Europy 82
Temat 5. Oderwani od ojczyzny 38	+ Temat 5. Dziedzictwo światowe na Litwie 84
+ Temat 6. Leśne siostry 40	+ Temat 6. Silni jednością z Ukrainą..... 86
Ważne. Zapamiętaj! 42	Ważne. Zapamiętaj! 88
Historia aktywnie. Oglądamy film o historii Litwy... 44	Historia aktywnie. Dzieło sztuki na temat historii Litwy..... 90
Historia aktywnie. Wycieczka pamięci..... 46	Wiem, umiem, potrafię 92
+ Historia aktywnie. Zasyfrowane pismo 48	Wstęga czasowa 94
Wiem, umiem, potrafię 50	Indeks osób i pojęć 95
	Źródła ilustracji 96
	Źródła pisane 96

Odrodzony naród odbudowuje państwo

„Obudzeni z książek” – to dzieło artystki Jolity Vaitkutė. Z grzbietów książek w Litewskiej Bibliotece Narodowej im. M. Mažvydasa ułożyła ona portrety ośmiu znanych i zasłużonych dla Litwy osób. Jak mówi autorka, „Obudzeni z książek” jest jak gdyby mostem między historią a dniem dzisiejszym: książki tworzą żywą historię.

W tym rozdziale dowiesz się:

W jaki sposób Litwini omijali zakazy władz carskich?

Jakie zasługi dla Litwy położyli Jonas Basanavičius i Vincas Kudirka?

Kiedy na mapie Europy znów pojawiło się państwo litewskie?

Dlaczego o niepodległość trzeba było walczyć z bronią w ręku?

Jakie osiągnięcia miało odrodzone państwo litewskie?

+ Jak rozstawiła Litwę na świecie dokonania jej lotników?

A także:

Dowiesz się, jak komiksy pomagają w nauce historii.

Wyjaśnisz, co o historii można znaleźć w internecie.

+ Ułożysz krzyżówkę historyczną.

XIX wiek

1864–1904 r.
zakaz druków w języku litewskim

1905 r.
Wielki Sejm Wileński

XX wiek

16 lutego 1918 r.
proklamowanie niepodległości Litwy

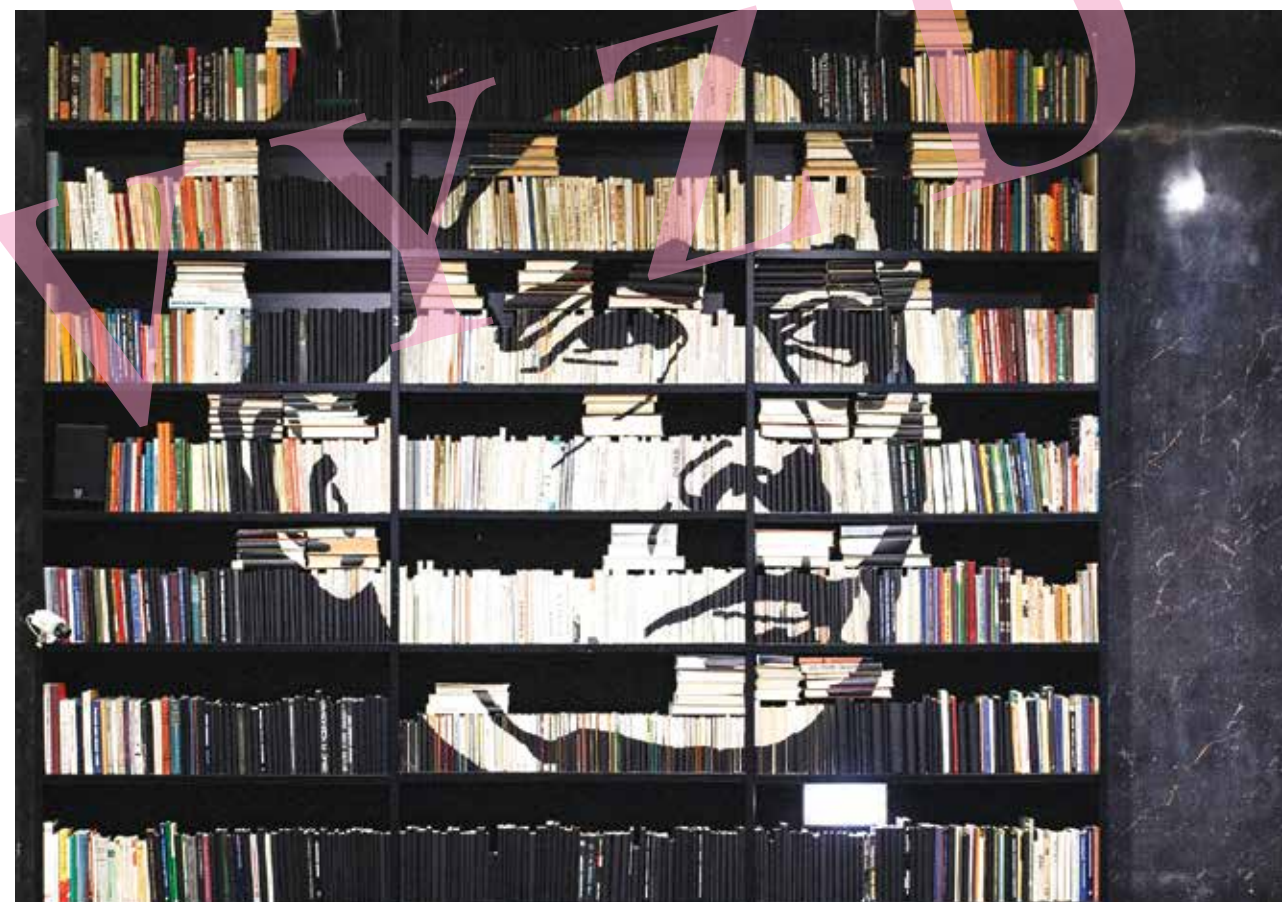
1918–1920 r.
walki o niepodległość

1920–1922 r.
obrazy Sejmu Ustawodawczego

2 J. Vaitkutė uклада „Obudzonych z książek”.

1 Fragment dzieła J. Vaitkutė „Obudzeni z książek” – portret społeczniczki, bojowniczkii o prawa kobiet Gabrieli Petkevičaitė-Bitė, 2018 r.

3 Pomnik w Wilnie sygnatariusza Aktu Niepodległości Litwy Jonasa Basanavičiausa. Autor Gediminas Piekuras.

Droga od śmierci do wolności

23 września obchodzimy bardzo smutną datę – dzień pamięci ludobójstwa naszych współobywateli Żydów. Wspominając niewinne ofiary powinniśmy uczynić wszystko, by nieludzkie zbrodnie nigdy się nie powtórzyły.

1 Nieznana rodzina Żydów litewskich. Zdjęcie Tadasa Bajorūnasa, lata 30. XX w.

Życie w spokoju i zgodzie

Żydzi osiedlili się w naszym kraju w czasach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Mieszkający tu Żydzi uważali Litwę za swoją ojczyznę. Nazywali ją **Lite**, a siebie – **Litwakami**. Licznie zamieszkane przez Żydów Wilno zwane było przez nich z szacunkiem Jerozolimą Północy – w nawiązaniu do świętego miasta tego narodu w dzisiejszym państwie izraelskim. Od najdawniejszych czasów Litwa słynęła z szacunku do innych narodów, ich tradycji, wiary i obyczajów. Witold Wielki pierwszy zapewnił Żydom opiekę władcy i chronił ich przed prześladowaniami. Przez stulecia Litwini i Żydzi żyli obok siebie w spokoju i zgodzie. Wszystko to przepadło, kiedy Litwę okupowali naziści.

Tragedia Holokaustu

Dyktator Niemiec nazistowskich A. Hitler ogłosił Żydów największymi wrogami i dążył do całkowitego unicestwienia tego narodu. W latach II wojny światowej Europa i Litwa były świadkami niebywałej zagłady narodu żydowskiego – **Holokaustu (Szoa)**. W naszym kraju przypominają ją znaki

2 Rodziny żydowskie wywożone z kowieńskiego getta. Zdjęcie z 1942 r.

okropnej zbrodni – groby ofiar. Spoczywają w nich tysiące pomordowanych przez oprawców niewinnych dzieci, kobiet, mężczyzn, starców. Wymordowana została prawie cała żydowska ludność Litwy. Ta straszliwa zbrodnia nie ma żadnego usprawiedliwienia. Litwini, którzy się do niej przyczynili lub pomagali mordercom, są zbrodniarzami wojennymi.

3 W 1940 r. na Litwie żyło około 215 tys. Żydów, w 1944 r. zostało ich tylko około 15 tysięcy.

1941 r.
na Litwie zaczyna się ludobójstwo na Żydach

23 września 1943 r.
likwidacja getta wileńskiego
Dzień ludobójstwa na Żydach itewskich

ABC

Getto – zamknięta dzielnica miejska, do której po okupacji Litwy naziści spędzili i zamknęli Żydów.

Holokaust (Szoa) – prześladowanie i mordowanie narodu żydowskiego zorganizowane przez Niemcy nazistowskie.

Litwacy – Żydzi litewscy.

Ludobójstwo – masowe wyniszczanie jakiegoś narodu.

Sprawiedliwi wśród Narodów Świata – ludzie, którzy podczas II wojny światowej ratowali Żydów.

Cicha bohaterka

Dzielną bibliotekarką Ona Šimaitė (1894-1970) należała do grupy pierwszych Litwinów wyróżnionych mianem Sprawiedliwych wśród Narodów Świata. Udzielała ona pomocy Żydom wileńskim spędzonym do getta. Tajnie przekazywała listy, żywność, książki i nawet broń. Oblicza się, że wyprowadziła z getta i uratowała od śmierci ponad 100 dzieci żydowskich. Kobieta skromnie mówi o swoim bohaterstwie: „Po prostu nie mogłam spokojnie stać i patrzeć na cierpienie Żydów.”

4 Dwie kuzynki z getta kowieńskiego. Zdjęcie z 1943 r. Udało się je uratować. Dziewczynki przyjęła i dała im opiekę rodzina litewska.

5 W latach okupacji nazistowskiej Żydzi musieli nosić przyszyty do ubrania znak.

Sprawiedliwi wśród Narodów Świata

W stolicy Izraela Jerozolimie istnieje aleja **Sprawiedliwych wśród Narodów Świata**. Każde w niej drzewko jest poświęcone dziełnej osobie, która w czasie Holokaustu ratowała Żydom. Znajdujemy tu dużo nazwisk litewskich: bibliotekarkę **Onę Šimaitė**, pisarza Kazysa Binkisa i innych. Są to ludzie, którzy ryzykując własnym życiem ukrywali i ocalili od śmierci setki Żydów. Pod okupacją niemiecką groziła za to kara śmierci. Ofiarność i wartości wyznawane przez Sprawiedliwych wśród Narodów Świata są przykładem do naśladowania dla przyszłych pokoleń Litwy.

Dziennik Icchaka Rudaszewskiego (1927-1943 r.)

Widziałem pierwszych Żydów z naszymi. Długo nie mogłem przyszyć swojej. Czuję się jak garbaty z dwiema siedzącymi na mnie dużymi ropuchami. Wstydę się pokazać na ulicy nie dlatego, że jestem Żydem, ale dlatego, że czuję się bezsilny. Żółte łaty są przyszyte do naszych ubrań, ale nie do naszego sumienia. Nie wstydzimy się tych łat! Niech wstydzą się ci, którzy je na nas zawiesili.⁶

1. Opowiedz, co wiesz o narodzie żydowskim.
2. Wyjaśnij, co to jest Holokaust (Szoa).
3. Przeczytaj i opisz uczucia Icchaka, jakich doznawał pod okupacją nazistowską.
4. Znajdźcie w internecie i krótko zaprezentujcie Sprawiedliwych wśród Narodów Świata z Litwy.
5. Podyskutujcie w klasie, dlaczego jedni ludzie ryzykowali życiem i pomagali Żydom, a inni nie.

Kobiety litewskie są prawdziwymi bojowniczkami. Odważnie stawiały w obronie wolności ojczyzny: w powstaniach przeciwko carskiej Rosji w XIX w., w walkach o niepodległość w pierwszych latach odrodzonego państwa czy w powojennym ruchu partyzanckim.

1 Partyzantka Monika Alūzaitė-Audra w sowieckim więzieniu, 1952 r.

Kobiety w szeregach partyzantów

Našlaitė, Aušrelė, Gegužė (Sierotka, Jutrzenka, Kukułka) – to pseudonimy leśnych sióstr, partyzanek litewskich. Odważnie i z poświęceniem walczyły przeciwko okupantom sowieckim również kobiety litewskie. Pomagały leśnym braciom dziewczynki w szkolnym wieku, mające własne dzieci mamy i nawet babcie. Partyzantka poetka Diana Glemžaitė znana była z publikowanych w podziemnej prasie wierszy. Siostry partyzantki Joanna (Neringa) i Zuzanna (Słowik) Railaitė początkowo były łączniczkami partyzanckimi. Później poszły do lasu i walczyły z okupantem z bronią w ręku. Marijona Žiliūtė-Eglutė opiekowała się w bunkrze chorym dowódcą partyzantów litewskich Jonasem Žemaitisem-Vytautasem. Prawdziwą legendą stała się bohaterka bitwy pod Kalniskami cekaemistka Albina Neifaltienė-Pušelė. A ile pomocniczek partyzantów pozostaje do dziś nieznanym.

Od łączniczek do żołnerek

Łączniczki partyzanckie przynosiły wiadomości,

2 Partyzantka Ona Lešinskytė-Akacja.

listy, przesyłki i dokumenty. Niektóre wykonywały zadania zwiadowcze, obserwowały ruchy wroga, liczyły jego siły. Wiele kobiet dokładało się do ważnych prac kancelaryjnych, wydawania i kolportowania podziemnej prasy. Inne szyły i prały partyzantom odzież, gromadziły zapasy żywności. Znające się na medycznie pielęgnowały i leczyły chorych i rannych. Część kobiet walczyła z bronią w ręku. Razem z mężczyznami i braćmi kryły się po lasach i bunkrach.

Wzór odwagi

Wiele kobiet dołączyło do partyzantów z własnej woli. Potrzeba była do tego odwagi, bo wróg był okrutny. Kobietom na równi z mężczyznami groziło aresztowanie, tortury, więzienie, zesłanie czy śmierć. Partyzantki dzielnie wykonywały niebezpieczne zadania, osobiście brały udział w akcjach bojowych.

3 Dowódca partyzancki Adolfas Ramanauskas-Vanagas przypina bojownicze Sofii Budėnaitė-Ramunė odznakę męstwa, 1948 r.

1948 r. siedemnastoletnia Monika Alūzaitė włącza się do działalności uczniów wspierających partyzantów

1950 r. Monika przyłącza się do partyzantów

1952–1956 r. aresztowana i skazana przez okupantów, Monika przebywa w sowieckim łagrze

4 Zrekonstruowane przez specjalistę wzornictwa Giedriusa Paulauskasa mundur i ekwipunek partyzancki: marynarka z naszywkami i odznaką męstwa, plisowana wełniana spódnica, robiona na drutach kamizelka i rękawiczki, skórzany pas, skórzane buty i wełniane skarpetki, pistolet, karabin automatyczny, futerał na pistolet, lornetka, chusteczka na głowę, mapnik, kompas, notes, bandaż.

Cieszyły się wielkim zaufaniem. Łączniczkami dowódcy partyzanckiego Jonasa Žemaitisa-Vytautasa były kobiety. Dowódcy partyzantów litewskich postanowili, że kobiety walczące z bronią w ręku mają być traktowane tak samo jak bojownicy mężczyźni. Wspominając partyzancki ruch oporu przeciwko sowieckim okupantom nie powinniśmy też zapominać o uczestniczących w nim kobietach.

Dziennik Moniki Alūzaitė-Audry

Rozumiem Twoje cierpienie i miłość do mnie. Ale mam, bądź spokojna i nie płacz w ciemne noce, kiedy ból przesywa serce. Cóż czynić, jeśli Bóg zesłał Litwinom taki los. Obiecuję, mam, że będę pracować dla zniewolonej Ojczyzny tyle, na ile stanie mi siła i upor. Czy mogłam być bierna i obojętna na wezwanie Ojczyzny, czy mogłam na to wszystko patrzeć chłodnym wzrokiem?.. Nie! Z zaszczepionej przez Ciebie miłości do Ojczyzny wyrosło potężne, niepokromione pragnienie ofiarowania siebie w imię Jej wolności i walki aż do zwycięstwa. A jeśli nawet nie przyjdzie mi ujrzeć jutrzeńki swobody, droga mam, nie smuć się i nie płacz. Jak wielu dotąd naszych braci i sióstr poległo na drodze ku wolności...⁹

Młoda łączniczka partyzancka

Elena Zablockaitė-Daina miała specjalny rower, który skonstruował jej ojciec. Rama miała poszerzone rury, żeby mieściło się w niej więcej gazetek. Tym środkiem transportu dzielna dziewczyna woziła partyzantom papier do pisania, listy. Przed wyjściem na niebezpieczne zadanie rodzice zawsze żegnali Elenę znakiem krzyża, a ojciec mówił: „Co będzie, to będzie, nie mam syna, więc walcz ty!”

1. Przyjrzyj się 4 i określ przeznaczenie widocznego na zdjęciu umundurowania i ekwipunku partyzantki.
2. Opowiedz, w jaki sposób kobiety przyczyniały się do walki partyzanckiej z sowieckim okupantem.
3. Dlaczego wielu ludzi podziwia myśli Moniki Alūzaitė zawarte w jej dzienniku?
4. Poszukajcie historii kobiet partyzanek. Wybraną zaprezentujcie koledze czy koleżance. Dlaczego wybraлиście właśnie tę historię?
5. Zaproszcie do klasy na spotkanie kobiety wojskowe lub ochotniczki. Przeszykujcie pytania, jakie im zadacie.

Ważne. Zapamiętaj!

1 Z zakazaną książką w tajnej szkole

- W 1864 r. władze Rosji carskiej zabroniły druków w języku litewskim.
- Książki litewskie były drukowane w Litwie Mniejszej i tajnie kolportowane przez książkonoszy na Litwie.
- Władzom carskim nie udało się zrusyfikować Litwinów i po czterdziestu latach zakaz druków w języku litewskim został cofnięty.

2 Głosiciele wolności Litwy

- W 1883 i 1889 r. ukazały się pierwsze gazety litewskie „Aušra” i „Varpas”.
- Budziły i zespały one naród litewski, kazały kochać swój kraj i język ojczysty.
- Zwołany w 1905 r. Wielki Sejm Wileński publicznie zażądał od władz carskich większych praw dla narodu litewskiego.

3 Niezależna Litwa na mapie świata

- Pod koniec I wojny światowej pojawiła się możliwość ogłoszenia niezależnego państwa litewskiego.
- 16 lutego 1918 r. Taryba Litewska podjęła uchwałę proklamującą odrodzenie i niepodległość państwa.
- Co roku cała Litwa uroczystie obchodzi 16 lutego rocznicę podpisania tego dokumentu – Dzień Odrodzenia Państwa Litewskiego.

4 Wolność obroniona w walce

- Odrodzone państwo litewskie trzeba było obronić w walce. Sąsiednie kraje nosiły się z zamiarami zajęcia Litwy.
- W 1918-1920 r. Litwa prowadziła działania wojenne z bolszewikami, wspieranymi przez Niemców bermond-towcami i Polakami.
- W okresie walk o niepodległość Litwa utraciła stolicę Wilno, ale zachowała wolność kraju.

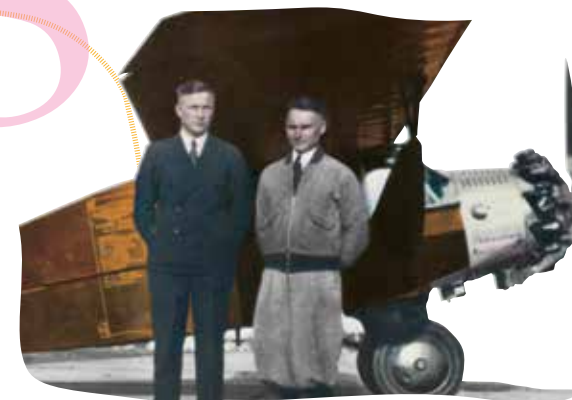
5 Osiągnięcia niepodległej Litwy

- Wybrany w 1920 r. Sejm Ustawodawczy ustanowił na Litwie ustrój demokratyczny.
- Litwa została uznana przez mocarstwa światowe.
- W 1923 r. do Litwy przyłączono Kraj Kłajpedzki.
- Niezależna Litwa miała poważne osiągnięcia w gospodarce, kulturze i oświacie.

6 Skrzydlaty kraj

- Steponas Darius i Stasys Girėnas byli pierwszymi Litwinami, którzy przelecieli Atlantyk.
- Twórca ANBO Antanas Gustaitis jest jednym z najsławniejszych konstruktorów samolotów na Litwie. Samoloty jego autorstwa używane były jako szkoleniowe i w siłach powietrznych.
- Antanina Liorentaitė jest pierwszą pilotką na Litwie.

Przeszłość w teraźniejszości. Co odziedziczyliśmy?

- Język litewski, który ustrześliśmy przed zanikiem.
- Zdolność do pokojowego oporu wobec obcego ucisku.
- Książki, gazety i inne wydania w języku litewskim.
- Hymn kraju napisany przez Vincasa Kudirkę.
- Trójkolorową flagę Litwy.
- Święto 16 Lutego.
- Zrozumienie, że współczesne państwo litewskie powinno szanować prawa wszystkich obywateli i być demokratyczne.

Historia aktywnie

Komiksy pomagają w nauce historii?

Wielu ludzi lubi czytać książki o przeszłości. Książki historyczne są różne. Jedne z nich opracowali badający przeszłość uczeni, inne zostały napisane przez interesujących się przeszłością pisarzy i pisarki. Niektóre książki są prawdziwymi źródłami historycznymi. To spisane i zachowane dla przyszłych pokoleń wspomnienia świadków realnych wydarzeń. O historii ułożono niemało wierszy, pieśni, śmiesznych tekstów. Do najbardziej ulubionych przez dzieci książek historycznych należą komiksy. Rysunki pozwalają na wyraźniejsze pokazanie nastrojów bohaterów utworu, barwniejszą opowieść, zrozumiałą nawet dla tych, którzy nie umieją czytać. Spróbuj i ty narysować komiks o tematyce historycznej.

1 Warsztat roboczy ilustratorki i rysowniczkii komiksów Liny Itagaki.

23 Kolejność czynności

1. W bibliotece szkolnej lub domowej znajdź komiksy o historii Litwy. Wzorując się na nich łatwiej ci będzie stworzyć własny komiks.
2. Wybierz wydarzenie historyczne, które ukażesz w komiksie. Zbierz o nim materiały (ilustracje i teksty) w książkach i internecie. Sprawdź, czy temat twojego komiksu zainteresuje innych.
3. Wymyśl tytuł komiksu i zastanów się, co chcesz powiedzieć i pokazać w swojej historii.
4. Ułóż plan, jaka będzie kolejność opisywanych i rysowanych wydarzeń.
5. Wybierz, jakie postaci historyczne zostaną przedstawione.
6. W komiksie cały czas coś się dzieje – mają to pokazywać obrazki.
7. Wypowiedzi bohaterów powinny być krótkie i jasne. Staraj się, żeby z rozmów było zrozumiałe, o czym jest komiks.
8. A teraz do roboty! Nie próbuj ogarnąć wszystkiego, wystarczy, że twój komiks zajmie 1-3 strony.

2 Komiksy historyczne stworzone przez uczniów Progimnazjum Antanasa Vienuolis w Wilnie.

3 Wykonany przez uczniów komiks na temat książkonoszy.

4 Narysowany przez L. Itagaki komiks do książki „Dziewczynka z karabinem. Historia małej partyzantki”.

1. ○ Przeczytaj wybraną książkę z historii Litwy.
2. ● W jakim stopniu, twoim zdaniem, książki pomagają w nauce historii?
3. ● Skorzystaj z opisu czynności i stwórz swój komiks historyczny.

4. 👤 Wymieńcie się komiksami bez tytułów z kolegą z ławki. Opowiedzcie sobie nawzajem, jak zrozumieliście ich treść.
5. 👤 Urządźcie w klasie wystawę komiksów. Wybierzcie komiks, który spodobał się najbardziej i opowiedzcie dlaczego.

+ Historia aktywnie

Litewski rap historyczny

Pieśni są ważnym źródłem historycznym. Z dawnych litewskich pieśni ludowych możemy się dowiedzieć, jakie kiedyś panowały obyczaje, czym zajmowali się ludzie na co dzień i nawet co jedli. Pieśni litewskich partyzantów i zesłańców ukazują ich problemy, utraty i umiłowanie wolności. Odtwarzaniem dawnych pieśni i tańców zajmują się kluby rekonstrukcji historycznej. Wykonywane przez ich członków pieśni można usłyszeć podczas świąt, w internecie. Obecnie cieszy się popularnością sposób wykonania zwany rapem. Sprawdźmy zatem, czy klasa jest muzyczna i jak opanowała przerobiony materiał. Skomponujmy litewski rap historyczny.

1 Miłośnicy rapu z Progimnazjum Antanasa Vienuolis w Wilnie.

2 Zespół rekonstruktorów i wykonawców dawnych dzukijskich pieśni ludowych „Dainavai”.

23 Kolejność czynności

1. Podzielcie się na pary lub grupy. Każda z nich niech ułoży tekst opisujący wybrany okres z historii Litwy.
2. Ustalcie, jak ten tekst ma wyglądać. Czy będzie rymowany czy nie? Ile będzie miał zwrotek? Dwie, trzy, a może osiem?
3. Pisząc tekst przypomnijcie, co wiecie o wybranym okresie: wydarzenia, miejscowości, postaci historyczne, pojęcia. Wszystko to starajcie się zgrabnie umieścić w tekście.
4. Ułożone zwrotki połączcie w jedną piosenkę. Wnieście poprawki, dopasujcie do siebie zwrotki, żeby tekst brzmiał sensownie i ładnie.
5. Czas na próbę muzyczną. Może macie w klasie kogoś, kto uczy szczerza do szkoły muzycznej czy

- chóru, potrafi tworzyć muzykę komputerową czy bitboksować (naśladować głosem instrumenty perkusyjne)? Nieodłączną częścią rapu są kanciaste ruchy ciała i rąk, taniec break. Wciągnijcie do występu całą klasę. Zaplanujcie i rozdzielcie role.
6. Czas na żywy występ w domu przed rodzicami, w klasie lub szkole. Nie zapomnijcie sfilmować występu i umieścić filmu na szkolnej stronie internetowej i stronach społecznościowych.
7. Po występie, który na pewno będzie sukcesem, podzielcie się wrażeniami, omówcie, co się udało najlepiej, a co można jeszcze bardziej udoskonalić na przyszłość. Wypytajcie o wrażenia widzów.

3 Postaci historyczne w klipie „Litewski rap historyczny” („Lietuvos istorijos repas”). Ilustratorka Aistė Papartytė, animator Andrius Alčiauskas.

Wyjątki z „Litewskiego rapu historycznego” autorstwa Lukasa Šidlauskasa, pseudonim „Sėkacis švąjūtecinis”

Weźmy takiego Giedymina
Butywidowego syna
Listy rozsyłał
Majstrów przyzywał
Raj im na Litwie obiecywał

I poszli partyzanci do lasu
Bili się z Sowietami szmat czasu
A ci straszny sposób znaleźli
Ich rodziny na Sybir wywieźli
Szczere mówiąc między nami
Wywozili całym wagonami
Jeśli gdzie spotkasz zesłańca
Pokłoń mu się, wyrwańcu

11 marca dzień nastąpił
Kiedy Sowieci Litwinom ustąpił
13 stycznia stoczyliśmy bitwę
W końcu obroniliśmy Litwę¹⁴

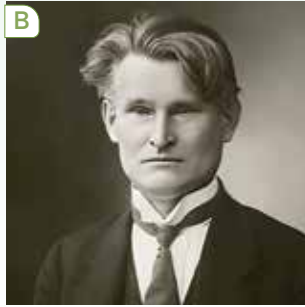

1. ○ Znajdź w internecie „Litewski rap historyczny” autorstwa „Sėkacza švąjūtecinio” i rozpoznaj przedstawione w nim postaci historyczne.
2. ● Wyjaśnij, jakie wydarzenia z historii Litwy są przedstawione w obrazach i tekście „Litewskiego rapu historycznego”.
3. ● W bibliotece i internecie znajdź dawne pieśni związane z wydarzeniami z historii Litwy. Jaką ceną informację mogą, twoim zdaniem, znaleźć w nich badacze przeszłości?
4. 👤 Znajdź w internecie odtworzone dawne pieśni i tańce. Wybrany zespół czy klub rekonstrukcyjny i jego dorobek zaprezentuj w klasie.
5. 👤 Skorzystajcie z opisu czynności i ułóżcie z klasą własny rap historyczny.

Wiem, umiem, potrafię

Postaci historyczne

- 1 Rozpoznaj te postaci historyczne.
- 2 Jakie były ich zasługi w historii Litwy?

Stosuję umiejętności

- 3 Skorzystaj ze źródła i wykonaj zadanie.

Z dokumentu odnalezionego przez prof. L. Mażyliśa

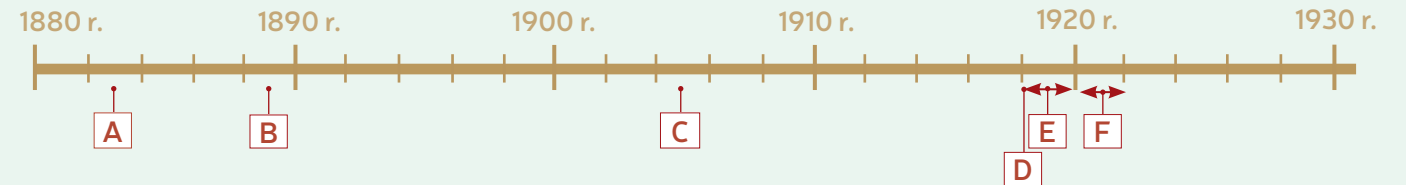
Taryba Litewska, jako jedyne przedstawicielstwo narodu litewskiego, ogłasza przywrócenie niepodległego, opartego na zasadach demokratycznych Państwa Litewskiego ze stolicą w Wilnie, z ustaniem wszelkich związków państwowych, jakie łączyły to państwo z innymi narodami. Jednocześnie Taryba Litewska oświadcza, że zasady istnienia Państwa Litewskiego i jego stosunki z innymi państwami ostatecznie ustanowi Sejm Ustawodawczy, wybrany w sposób demokratyczny i jak najszybciej przez wszystkich mieszkańców.

W Wilnie, 16 lutego 1918 r.³

1. Z jakiego dokumentu jest to wyjątek?
2. Dlaczego ten dokument jest bardzo ważny?
3. Skorzystaj z tekstu źródłowego i wyjaśnij, jak wyobrażali sobie państwo autorzy dokumentu.

4 Znajdź w tych twierdzeniach błędy i popraw je.

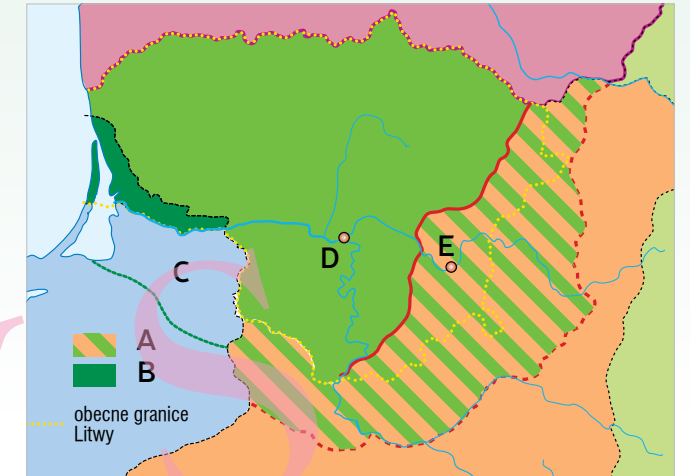
1. W latach zakazu druków litewskich ksiązkonosze zorganizowani przez biskupa Antanasa Smetonę otwarcie przywozili z Wielkiej Litwy książki litewskie i je rozprowadzali.
2. W 1883 r. w Wilnie ukazał się przygotowany przez Vincasa Kudirkę pierwszy numer gazety „Aušra”.
3. 11 marca 1918 r. Wielki Sejm Wileński proklamował Akt Niepodległości Litwy.
4. W walkach o niepodległość Litwa wojowała z Rosją carską, krzyżakami i Polską.
5. W 1920 r. wybrana przez szlachtę Taryba Litewska ustanowiła niedemokratyczny ustrój państwowy.

Orientuję się w czasie historycznym

- 5 Która litera na wstędze czasowej czemu odpowiada?

1. Obrady Sejmu Ustawodawczego.
2. Ukazuje się pierwszy numer gazety „Aušra”.
3. Walki o niepodległość.
4. Wielki Sejm Wileński.
5. Taryba Litewska ogłasza Akt Niepodległości.
6. Ukazuje się pierwszy numer gazety „Varpas”.

Główne pojęcia

- 6 Objaśnij te pojęcia.
- 7 Każde pojęcie skojarz z odpowiednim wydarzeniem lub postacią historyczną.

Książkonosz	Demokracja
Sygnatariusz	Republika
Konstytucja	Parlament
Akt Niepodległości	

Orientuję się w przestrzeni historycznej

- 8 Której literze na mapce odpowiada?

1. Kowno
2. Terytorium zajęte przez Polskę
3. Wilno
4. Litwa Mniejsza
5. Kraj Kłajpedzki

Sprawdź swoją wiedzę

Teraz potrafisz wskazać lub wyjaśnić:

	Tak	Częściowo	Nie	
jak naród litewski omijał wydawane przez władze carskiej Rosji zakazy;	●	●	●	s. 6–7
jakie były zasługi J. Basanavičiusa i V. Kudirki dla narodu litewskiego;	●	●	●	s. 8–9
co ogłosił Wielki Sejm Wileński;	●	●	●	s. 9
dłaczego 16 Lutego jest na Litwie świętem państwowym;	●	●	●	s. 10–11
przed kim broniła swojej wolności Liwa w walkach o niepodległość;	●	●	●	s. 12–13
jakie osiągnięcia miało odrodzone państwo litewskie.	●	●	●	s. 14–15